Ч. 170 (10.853). Львів, середа 11. серпня 1926 Poсztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Руминії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Заява рад. посла Войкова.

Варшава, 9. серпня.

На пресовій конференції в радянськім посольстві пос. Войков заперечив усі вісти в звязи з подіями в Москві. Всі вісти про арештування Зіновєва, про похід Троцького з Твеpу на Москву, про бунт у Кронштаді, в Мінську і т. д., є видумкою. Дальше заявив пос. Войков, що урожай в СРСР ц. р. виноситиме 3 міліярди 400 пудів більше, як у м. р. Треба сподіватися, що міліярд пудів (16 міл. тон) збіжа вишлеться на експорт до Польщі. Рад. уряд передбачує збільшення продукції на 16—17 проц., збільшення числа робітників на 75.000, збільшення робітничих платень на 7 проц., збільшення опалу на 30 проц. Щодо торговельних радянсько-польських взаємин, то вони поліпшилися на протязі трьох місяців, завдяки тов. Сов. Поль-Торг.

Події на Україні.

Варшава. 9. серпня.

Агенція Всходня повідомляє з Москви, що протирадянський рух на правобережній Україні кріпшає, а має теж прикмети національного українського руху. Передусім можна це ствердити в Катеринославі.

Румунські часописи стверджують, що повстання на Україні все більше зростає. Часть чорноморської фльоти прилучилася до повстання і збомбардувала кілька місцевостей на Криму. Повстання поширюється так скоро, що радянський уряд зарядив довірочно частинну мобілізацію на Україні. В радянських колах думають, що становище цілої чорноморської фльоти не є певне, зате воздушна фльота має бути зовсім певна.

В інформаціях радянської преси про приверцення порядку і ліквідацію опозиційних ячейок на провінції, нема вістей з України.

Дальші арештування!

Аг. Всходня (не зважаючи на слова п. Войкова, що вона поширює тенденційні вісти про події в СРСР.) повідомляє з Москви, що в Ленінграді дальше переводять арештування, головно між прихильниками Зіновєва. Переведено вчасти арештування у ленінградськім гарнізоні, без більших інцидентів.

Румунські війська на рад. границі.

З Букарешту повідомляють, що 8. серпня відійшли два полки на радянську границю. Офіціяльний комунікат пояснює, що то було конечне зогляду на можливість переходу радянсько-румунської границі більшими скількостями збігців у звязи з останніми подіями в СРСР. Збігців будуть роззброювати й інтернувати.

Чічерін іде до Риму.

Москва, 9. серпня.

Виїзд народнього комісара для закорд. справ Чічеріна до Риму, передбачений на кінець серпня, вже порішений.

Справа нац. меншостей на міжнар. прав. конґресі.

Відень, 9. серпня 1926.

Нинішні наради головної комісії міжнароднього правничого конгресу присвячені були питанню процедури в справах меншости в Союзі Народів. Предс. стоваришення льорд Філімор заявив, що предмет нарад правничий і слід оминати в дискусії політичні моменти. Дел. Польщі зголосив застереження з тої причини, що до постійної комісії, в котрій засідає німецький делегат, не ввійшли держави, які мають меншостеві договори.

Головна комісія міжнар. правничого конгресу, що радила над справою меншостей, приняла резолюцію, яка домагається явности розглядання зажалень меншостей, внощених до Союза Народів. Рішено теж, щоби постійна комісія для справ нац. меншостей була чинна аж до слідуючого конгресу.

Відповідь през. Куліджа.

Ню Йорк, 9. серпня.

Президент Кулідж у відповіді на лист Клемансо заявив, що американський уряд хоче вдержати з французьким урядом взаємини щодо всіх справ за посередництвом своїх представників. Переговори в справі французького воєнного довгу в Злуч. Державах закінчено. Колиб мали нав'язатися нові переговори, то їх ведеться дипльоматичним шляхом. Виходить із того, що Кулідж не хоче вважати лист у Клемансо документом офіціяльного характеру. Кулідж зазначив теж, що Мельон не одержав уповажнення підчас свого побуту в Европі провадити якунебудь акцію в справі воєнних довгів.

„Дейлі Мейл" повідомляє, що американський адвокат Пізеп (який звернувся до през. Куліджа з листом у справі анулювання довгів), творить комітет для анулювання довгів. У всіх містах Злуч. Держав творитимуть відповідні підкомітети.

Туреччина і Союз Народів.

Льондон, 9 серпня.

„Таймс" повідомляють, що турецький уряд розглядає справу вступу Туреччини до Союза Народів. СРСР. впливає на турецький уряд, щоби Туреччина остала поза Женевою. Тому — догадуються Таймс — деякі члени турецького уряду є проти вступлення Туреччини до Союза. Туреччині залежить на тім, чи західним державам признають одно чи більше місць у Раді. Туреччина, колиб ввійшла до Союза, мусіла би зажадати для себе постійного місця.

Біржа.

Гроші.

Курс ефективного долара в приватних оборотах зол. 9·08—9·10 при спокійній тенденції.

Збіжжя.

Положення без зміни. Подача хлібового збіжа дещо сильніша. Ціни слабші. На експорт пошукують білу кониццину лише найліпшої якости без занечищення. Тенденція легко зниж‹кова. Настрій вижидаючий.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає.

НОВИНКИ.

— Шкільна молодь і красуха. Львівський фізикат радив над поширенням красухи (шкарлятини) у Львові та ріщив, що вона не повинна прининити нормального початку шкільного року. Одначе всі ученики, народніх і середніх шкіл, будуть приневолені при вписі предложити урядове свідоцтво, що пробне щіплення проти красухи виказало їх здоровля. Важні тільки свідоцтва міських лікарів, з урядових стацій щіплення; у Львові є такі при вул. Замарстинівській, при епідемічних бараках на Янівськім і в амбуляторії жидівського шпиталя при вул. Рапапорта. Таке пробне щіплення зовсім нешкідливе для здоровля. Контролею над епідемією хоче міський фізикат спинити її поширення.

— На міжнароднім конгресі студентської помочі, який 1. серпня скінчився у Сремських Карловцях у Югославії, українська делеґація складалася із трьох представників: д-ра права С. Ніжанковського (Прага), студ. медиц. Могильницького (Загреб) та ст. агроном. І. Калужного (Загреб). Делеґація підчас відвідин учасниками конгресу Білгороду 27. м. міс., поклала на памятник відомому сербському поетові Ю. Якшичу (перекладчик на сербську мову Т. Шевченка) гарного вінка з живих квіток, прикрашеного жовто-блакитними стрічками з написом на сербській мові: „Приятелеві України Ю. Якшичу". — В. А.

— З високих шкіл у Відні. В шкільнім році 1925/26 покінчили студії та осягнули академічний степень слідуючі члени українського акад. Т-ва „Січ" у Відні: Фільософія: д-р Михайло Гуцуляк, д-р Бронислав Кобилянський, (д-р) Микола Шлемкевич (промоція відбудеться в осени), Дмитро Бандрівський та Михайло Бачинський. — Право: д-р Тит Залуцький. — Техніка: інж. Яким Карбовник. — Агрономія: інж. Осип Бандера, інж. Гриць Йовик, інж. Теодор Качалуба, інж. Іван Малайко та Теодор Кривий (молочарський відділ). — Висока Торговельна Школа. Осягнули диплом: Борис Бабій, Михайло Городиський, Петро Ґенґало, Антін Ковалиско, Дмитро Кульчицький, Степан Ребізант, Ярослав Стебельський і Іван Стуларик.

— Галицька Каліфорнія? В околиці Сянока у селі Тренч. Сян підмив надбережежні скелі і відкрив перед очима місцевих знавців дуже цінні шари блискучого металю. В цих околицях находиться цинк, олово та мідь, отже рішили, що може находитись також золото. Вже виїхали туди спеціялісти для перевірки сенсаційних звісток. Чому не може бути Каліфорнії і в Галичині, коли її мешканцям так дуже придалось би трохи золота?

— Жертви туристики. Татри щороку проглитають кілька найсміливіших туристів, які найвищою насолодою вважають вдертись на недоступні шпилі. Цими днями впав з т. зв. Вірлиного шпилю один студент варшавського університету і став калікою; а у підніжжа шпилю „Чернець" умер від серцевого удару купець з Королівської Гути. Дивне, що кілька літ тому згинув у цьому самому місці з того самого міста проф. Вайс, якого трупа відкрили щойно кілька літ пізніше.

— Жертви малої столиці. Скількістю жертв на протязі двох найвеселіших днів, суботи та неділі, може Львів рівнятись з великими столицями: 42-літній муляр Стажевський скаче з II-го поверха пяний і гине. — 28-літній цукорник Лісовий, хотячи причинитись до гарного вигляду міста покриває сам дах своєї хати і паде з нього. — Сполохані коні перевертають свого 19-літнього візника Вапа і калічать його. — 10-літній войовничий Жидок Авшусман поважно ранить ножем свого 8-літнього брата. — Якийсь Соболевський дзюґнув свого приятеля Щепанського ножем; це саме зробив якийсь Сусь — Бросеви і муляр Варцель свому другові, а Домбровський погрожував пані Рідліховій. — На гробі свого батька випила у самовбивчім намірі веронал 18-літня Бр. Вайнтравб, а якийсь жидівський ученик утопився в Янівськім ставі. До цих жертв не додаємо випадків природної смерти і ще природніщих крадіжей.

— Катастрофи. У Тернополі підчас вправ військових літаків 6-го полку, один упав з висоти 30 м. Пільот Кісель згорів, капітан Ґац сильно зранений. — В Америці, в околиці міста Анфорд, горять ліси на просторі 105 тис. акрів. — Холера в Китаю підсилена страшними спеками, яких не тямлять там від 30 років, забирає денно 1000 людей. Европейців занедужало мало.

— Світова хроніка. На острові Санте в Греції найшли великі копальні нафти. — Новий світовий рекорд у перепливі каналу Ля Манш установила американська плавчиня Енерле: 15 годин 35 хвилин. — Винайдено легкий спосіб консервувати мясо на протязі 50 днів при помочі якоїсь рідини; але є це покищо секрет винахідчика Беноні, що живе аж у Йоганесбургу. — 100.000 людей виемігрувало цього року з Польщі. — Поїзд, що йшов позавчора з Берліна в Шнейдеміль зупинився нежданно по середині дороги з виїмкової причини: одна з пасажирок родила дитину. — Проф. Колартіс звернувся до Ліґи Націй з проектом заснувати гірничий університет у Давос, з метою дати змогу працювати студентам хорим на чахотку і зблизити всі народи. Виклади повинні бути французькою та німецькою мовою. — Найстаршим чоловіком у світі вважають громадянина міста Мінезота (Зєдинені Держави), який має 130 літ і почуває себе бадьоро, хоча його обличча нагадує кору старого дерева. — 1909 берлінських артистів у нужді одержують від свого професійного товариства допомогу.

— Американська експертиза „Дніпрельстану". До Дніпропетровського прибула із Запоріжжа технічна експертна комісія американської фірми Купера, що виїхала до СРСР. для вивчання й технічної експертизи проєкту збудування „Дніпрельстану" (великої електрівні на Дніпрі). В Запоріжжі комісія американських експертів, що складається з видатних техніків і економістів, ознайомилася докладно з матеріялами підготовчих і дослідних робіт, з територією, біологічними й иншими зовнішніми умовинами будівництва. „Дніпрельстан, на думку експертів, є найбільше вдалим і найдоцільнішим розвязанням проблеми радикального економічного підйому всієї величезної південної частини УСРР. Взагалі, створений радянською технікою проект будівництва має доказати технічно правильне розвязання завдання. З особливою увагою американські експерти поглибили питання робітничої сили, основних будівельних матеріялів і умови їх транспортування. Ці питання, на думку експертів, пророблені в проєкті з недостаточною ясністю.

— Друкарські похибки. В попереднього числі „Діла" в статті п. н. „З преси" треба справити такі похибки: В першому реченні цитованого з „Последних Новостей" уступу має бути: „...заключили союз два крила — праве і ліве — спрямований проти" і т. д., а не як видруковано „правий і лівий". В другому цитованому з „П. Н." уступі має бути: „Й Німе чині одночасно ведеться наступ... із нутра — членами Рут Фішер, Урбансом і Маслоном," а не Маслюком. — В оповістках про „Історію політичної думки галицьких Українців" д-ра К. Левицького подано помилково, що книжка в переплеті має коштувати 10 зол., а має бути: В передплаті.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Ucrainica в чеській мові.

З публікацій, виданих у чеській мові на протязі останніх місяців, що торкаються українознавства, слід занотувати Sborník prací věnovaných profesoru Janu Máchalovi k sedmdesátým narozeninám, 1855—1925. Pořádali Jiří Horák a Miloslav Hýsek. Vydal Klub moderních filologů v Praze, 1926, 8°, XL + 368 стор. Цей збірник присвячений 70-літньому ювілею з дня народження проф. Івана Махаля, визначного історика чеської літератури і славіста. З праць, надрукованих у цьому збірнику, безпосереднє відношення мають до українознавства: 1) С. Вілинського „Провідні думки українського письменства" (нової доби); 2) проф. Ф. Тихого „Студії з поля західно-европейських культурних впливів на літературу Прикарпатської Руси" (старої доби) і 3) проф. В. Тілього: „Дівки-птиці", з етнографічних паралель славянських казок про дівчат, що перемінилися в птиці. Чимало інтересних варіянтів з українських казок наводить праця проф. В. Тілього.

На днях появилася велика обємом праця проф. д-ра Jana Húsek-а, п. з.: Národopisná hranice mezi Slováky a Karpatorusy. Накладом видавництва „Prúdy". Братислава, 1926, 8°, 519 стор. + 9 таблиць + 1 карта. — На початку своєї моноґрафії проф. Гусек займається передісторичними часами Прикарпатської України і Словаччини. Далі розглядає політичну історію обох сумежних країн, присвячуючи розмірно багато місця історії унії гр.-кат. церкви на Прикарпатській Україні. З окрема розглядає автор досить докладно сьогочасний стан діялектольогічних дослідів мови, язикові взаїмовідношення на пограничах Прикарпатської Руси і Словаччини (стор. 100—219), рішаючи цю справу в користь „общерусской" мови... З черги описує антропольогічні типи обох пограничних народів, їхній характер, спосіб життя, народні звичаї й обичаї, їхнє хатнє уладження, національні прикмети одягу — а все те на десятьох сторінках! (стор. 286—295). Найважніші антропольогічно-географічні питоменности обох народів не знайшли в автора належнього зрозуміння. Дальші розділи праці проф. Гусека присвячені домашньому промислові й господарському життю обох народів (стор. 295—342). Найважніше в цілій праці — це розділ „Про національну свідомість" (стор. 343—460) обох народів, але автор цього питання зовсім не вирішив. На жаль, обмаль місця не дозволяє нам присвятити цьому розділові більшої уваги. Всеж таки слід замітити, що теорія автора „про родинні почуття" не видержує критики; вона зовсім не обоснована, ні психольогічно, ні соціольогічно, а вжеж найменше історично. Автор аподиктивно рішає, що закарпатські Українці (Руснаки) це — „русскіе люде". — XIV. розділ книги проф. Гусека становить статистика і цей уступ на нашу думку, найбільше цінний, бо дає багацько цінного матеріялу для зрозуміння обох сусідуючих зі собою народів. При кінці книги маємо коротке резюме у французькій мові. Ніяк не можна зрозуміти, як така велика обємом наукова праця могла вийти без показчика імен і річей, утруднюючи всяке пошукування та орієнтацію в обильно зібраному матеріялі. Ми нарочно довше зупинилися на праці проф. Гусека, щоби звернути увагу наших учених на щойно видану публікацію, котра повинна діждатися з українського боку належної оцінки й відправи.

Вкінці з бібліографічного обовязку реєструємо статтю нашого земляка з Радянської України, М. Калужнього, п. з. „Z kulturního života sovětské Ukrajiny", що її надрукував журнал „Nové Rusko", Прага, 1926, ч. 8. Автор дає картину сучасного культурно-освітнього життя на Радянській Україні.

I. К—ч.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Єсевського у складі 30 осіб виступає:

Середа 11. VIII. Бучач.
Четвер 12. VIII. Монастериска.
Субота 14. VIII. Гусятин.
Неділя 15. VIII. Копичинці. 193 2-?

На „Рідну Школу" зложила Вп. Орися Гнєвківна з Тюдева 40 зол. з нагоди зложення іспиту зрілости, та кличе всіх своїх товаришок зложити довільну квоту на ту ціль. За жертву щиро дякує Головна Управа „Рідної Школи". 205 1-1

З нагоди іменин Всечеснішого Отця д-ра Я. Пеліха, голови філії Т-ва Просвіти в Радехові зложили члени Виділу читальні, Доам. Гуртка, хору і члени Виділу Союза Українок 20 зол. як датов для Т-ва „Просвіта". 202 1—1

Вписи до Вищого Муз. Інституту ім. М Лисенка у Львові — починаються дня 30. VIII, 31. VIII, 1. IX. 1926 року що дня від 3—7 пополудни в канцелярії Тов-а (вул. Шашкевича ч. 5 III поверх). Рівночасно Виділ Муз. Тов-а розписує конкурс: 1) на 3 стипендії також у формі безплатної науки, а то: ім. Ол. Мишуги (для сольового співу), Анатоля Вахнянина (для науки фортепяну) і д-ра Петра Сулкевича (для науки скрипок). 2) На директора Музичного Інституту ім. Лисенка в Станиславові від шк. року 1926/7 (платня директора виносить 10 процент від шкільних оплат елевів). Дотичні подання належить вносити до Муз. Тов-а у Львові до 25. серпня 1926 р. включно. 183 2—?

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.

ною інтелігенцією, і той час, коли прийшов ясний, великий мент його відродження, з яким звязане імя першого обновителя народнього слова на Галицькій Землі.

Коли думка лине спомином у ті часи і рівняє їх з пройденим шляхом, важко повірити, що наші нинішні національні здобутки стільки завдячують починові одної людини — праці скромного пароха з Новосілок. Згадуючи діяльність творця „Псальмів Русланових", що виховувався в Підлисю, мимохіть родиться думка, що оця гора, з якої глядить нині його памятник, була для нього вічно присутним образом, що розбуджував потребу знимати все вище й вище...

Промовляє ще епископ И. Боцян і звязує ролю поета-священика, суспільного діяча, з розвитком української національної ідеї. Жаль, що ми не могли чути точно цих проповідей; треба би мати великанську силу грудей та предужий голос, щоби слово проповідника не гинуло на такім широчезнім просторі. Коли це ми зможемо користуватись такими модерними винаходами, як апарат, який передає голос промовця з найбільшою вірністю десяткам тисяч слухачів і на який ми покищо не маємо навіть своєї назви!

Після Служби Божої відправляють панахиду за кількох наших невідомих стрільців, похованих біля памятника Шашкевича. Вони згинули в рядах австрійської армії у підніжжа цієї гори, де велись довгі, завзяті бої. Після панахиди відводять епископа та священиків крізь великі привітні ворота, уквітчані зеленю та квітами. Ті, що відходять, вписують ще імя у нову велику книгу, справлену золочівським „Тов. ім. Шашкевича". Є це памятний альбом, який служить щороку для приїзжих, а може й найдеться у захисті, що має бути вибудований у задній частині Білої Гори для тисячних щорічних прочан.

*

По полудні зачинається друга частина свята, неофіціяльна: народній фестин при згуках великої музики з Підгорець, створеної завдяки праці о. Маркова і п. Галькевича. Прегарна погода витворює безжурний, бадьорий настрій. Усе поле подобає на табор. Тут молодь грає в мяча, там їздить на кружалі, пускає великого паперового літака та ріжноколірові бальони з українськими написами, пробує щастя в томболі. За яку годину пізніше парубки та дівчата починають навіть танцювати. Старші сидять біля возів або в сусіднім гаю та гуторять.

Губимося в юрбі. З розмов зі знайомими селянами стверджуємо, з якою цікавістю приїхали вони сюди і з якою радістю витають кожний доказ зацікавлення ними з нашого боку — з боку інтелігенції. Йде розмова про те, що варто би утревалити прецінь свято Шашкевича на цій горі і вбрати її в якісь реальні форми. „Т-во ім. Шашкевича" в Золочеві, на якого плечах спочиває вся організаційна праця такого свята, є надто слабе матеріяльно, щоб само могло перевести плян хочби викупу Білої Гори. Ми, львівські гості, й так подивляємо щедрість і гостинність комітету та золочівських громадян, які подбали, щоби нас доставити в час на місце і влекшити „труди" одноденної подорожі, з якої 8 годин пішло на саму їзду.

Біла Гора, звана також Лисою з дійсности щойно починає ст... білою. Вона радше зелена, а... в її лоні скриваються великі ... білого каменя, її віддали в аренду якомусь підприємству, яке вже полишило великі сліди своєї господарки. Вона є власністю громади Підлисє. Довкола памятника Шашкевича появились великі ями, мов вижолоблені найтяжчими воєнними гранатами.

Який чудовий вид простягається з цієї гори! В далині сіріє навіть стіжок Високого Замку у Львові. Розмовляємо з товаришем про те, що з такої гори зробилиб чужинці. Німці давно поставилиб на її збіччу, десь у кутику, біля соснового лісу або між сусідним зрубом маленький ресторан з гостинницею для постійних приїзжих, які все літо вибирались би туди на прогульку. Американці поставили би хрест бодай утроє більший і освітилиб його електрикою раз у рік так, що весь Львів виходив би на Високий Замок оглядати огнисту Білу Гору мов комету. А літаки між Львовом і Підлисєм що години привозили би нових гостей. Замісць 5 годин важкої подорожі — яких 25 хвилин воздушного перелету!...

Але все це мрії, на які можна дозволити собі під такою поетичною блакитю, обмережаною вовнистими хмаринками, як Біла Гора. Зрікаємось літаків і електричних ламп, вдоволені спокоєм чарівного краєвиду. Щойно пора до віїзду приводить нас до дійсности. Мрії? Чи цей памятник і тисячі зібраного тут народу не видались би Шашкевичеві і його сучасникам такою самою фантазією, як те, що нині видається нам природною потребою?

Арештування в Золочівщині.

Золочів, 7. серпня 1926.

Перед кількома тижнями відбувся жидівський фестин у Зазулях (громада віддалена від Золочева 3 км.). На тому фестині, подібно як на всіх инших зазулівських фестинах, були присутні селяне Зазулів, Обертасова, Єлихович і инших сусідніх громад. Нараз, в часі фестинових забав, знайшли сільські діти якусь вязанку відозв, котрі на очах численної поліції і конфідентів роздавали всім присутнім, в тому числі й польській охрані, котра не то що не відбирала цих відозв з рук дітей, але навіть не заборонювала їх роздавати дальше учасникам фестину...

Від того моменту минуло три тижні. Аж ось ранком 2. серпня зявилися цілі хмари поліції з цілою ватагою детективів рівночасно в Зазулях і Єлиховичах, де традиційним звичаєм перевели у всіх присутніх на фестині селян основну ревізію, перевертаючи все горі-дном на те, щоби сконфіскувати: „Коротеньку історію України" (Б. Грінченка — станиславівського видання), С. Дікенса „Хто з чого живе", Маркса-Енгельса „Комуністичний маніфест" і ще якісь легальні політичні брошури, видані за часів польської республики.

Перевівши ревізію, арештували: 1) Володимира Дідушка, діяльного громадянина Зазулів; 2) Михайла Тицького і 3) Семка Городиловського, господарів зі Зазулів і далі 4) Івана Боднара, 5) Василя Іванця і ще двох господарів з Єлихович та двох малолітніх школярів. Усіх арештованих привели до Золочева, де запроторили їх до тюрми на славному замку короля Собіського, в якому сидить чимало українських політичних вязнів, вижидаючи місяцями свого звільнення. **І. К.**

Від Ред.: Як нам в останньому моменті доносять, усіх арештованих по двох-трьох днях тюрми випущено на волю, списавши з кожним з них предовгі протоколи. По щож було тих людей арештувати?

Радянська Україна.

Державний театр „Березіль" в осінньому сезоні.

Уся трупа розїхалась на відпустки. 1. серпня колектив артистів „Березіля" має зібратися в Харкові і розпочати підготовну роботу до відкриття сезону. Сезон намічено відкрити 1. жовтня пєсою „Золотопуз" Кромелінка в постановці народнього артиста Л. Курбаса. В складі трупи, що гратиме в Харкові, залишається в повному складі весь колектив артистів обєднання „Березіль". Крім цього до трупи мають вступити деякі нові сили. Між ними артистка одеської держдрами Ужвій, Маслюченко, Антонович та инші. Склад режісури поповнено відомим режісером Інкижиновим. Таким чином над постановками пєс працюватимуть режісери: Лесь Курбас, Інкижинов, Тягно і Бортник. До репертуару введено пєси українського і світового репертуару, а також одну клясичну трагедію. Крім „Золотопуза" режісер Л. Курбас має поставити відому пєсу Пачовського „Сонце руїни"; Інкижинов пєсу Могема — „Седі" („Злива") і одну мельодраму В. Гюго; Тягно — сатиричну драму німецького драматурга Ів. Голля „Метузалем" („Вічний міщанин"); Бортник — „Любов і дим" Дніпровського. Це плян не остаточний. Коли на театральному ринку зявляться якісь цікаві драматичні твори, театр теж працюватиме над ними. Крім цього в Харкові підуть пєси торішнього репертуару „Березіля": „Жакерія", „Шпанда", „Пошились у дурні", „Гайдамаки" і „Напередодні". Музичною частиною завідуватиме композитор Крижанівський. Над сценічним оформленням пєс працюватимуть художники: Мелер, Шкляїв і Симашкевич. Окремо про артиста Бучму. В пресі зявилися вісти, що він перейшов на постійну працю до ВУФКУ. Це не так. Бучма лише склав угоду з ВУФКУ на участь в картині „Тарас Трясило", де він виконує головну ролю. По закінченні її, себто в середині вересня, артист повертає на постійну роботу до театру в Харкові і гратиме головну ролю на відкритті сезону.

Турецькі освітники про освіту на Україні.

Виїзджаючи з Київа, турецька делегація освітників у розмові поділилася своїми враженнями про стан культурних установ Київа. „Ми оглянули цілу низку культосвітніх установ — Академію Наук, вищі школи, трудові школи, бібліотеки, музеї то-що. Скрізь по всіх установах ми бачили велику роботу. Всі ваші освітробітники усвідомили свої завдання і працюють з невпинною енергією. З особливою увагою ми поставилися до ваших дитбудинків та трудових шкіл, — ми раді відзначити, що ці установи дійсно звязані з життям, нас приємно вразила загальна атмосфера, що панує в дитбудинках — товариське відношення між дітьми та вчителями. Діти не відгороджені від громадського життя, як слід з ним ознайомились і цікавляться ним. Це дуже важне для активної школи, що звязана з життям та природою й уявляє з себе живий організм. Ми бачили також українське село. Воно своїм побутом небагато відріжняється від села нашого. Але величезна ріжниця в тому, що в радянському селі є кооперативи, хати читальні, радіо то-що. Це забезпечує розвиток вашого села".

Звільняють русотяпів.

Окружна комісія в Одесі в справі українізації радапарату постановила звільнити з ріжних установ за незнання української мови 85 осіб. Через місяць намічено перевірку всіх співробітників, зарахованих до третої категорії, при чім тих, що не знають української мови, звільнятиметься. Комісія в справі українізації відзначає, що по установах районів справа вивчення української мови значно покращала.

Україна на екрані.

ВУФКУ намітило протягом року зняти велику фільму хронікального характеру під назвою „Україна". У фільмі буде представлена географія, етноґрафія, топографія й ріжні історичні місця України. Над матеріялом до цього фільму працюють в Київі економіст Барзаковський, проф. Шарлемань та професори Української Академії Наук. Письменники Дмитро Загул та Володимир Ярошенко підписали умову з ВУФКУ на сценарій „Слово о полку Ігореві". Сценарій незабаром почнуть здіймати. Під проводом проф. Яворницького зачнуть небавком здіймати Дніпрові Пороги.

На працю Української Академії Наук.

Раднарком СРСР збільшив коштами резервного фонду Союзного Раднаркому резервний фонд Раднаркому України на 150 тисяч карбованців. Гроші ці підуть на невідкладні видатки в справі започаткованих робіт Української Академії Наук.

Свята Франка.

Печеніжин.

Дня 23. V. ц. р. відбувся тут заходом місцевої чит. „Просвіти" концерт з нагоди десятиліття смерти І. Франка, виведений виключно місцевими селянськими силами. Концерт удався гарно. Головна заслуга в тому місцевого дяка і диріґента хорів Івана Дувірака і молодих селян диріґентів капель: Дмитра Машкова (дутої) і Юри Грабовецького (смичкової). Чистий дохід із цього концерту в сумі 17 зол. вислано до Центробанку на памятник І. Франка. Дня 30. V. 1926 наші орхестри і хор взяли чинну участь у святі: в концерті в честь І. Франка в Коломиї, уладженім тамошньою філією „Просвіти".

Станиславів.

Філія „Просвіти" при співучасти читалень „Просвіти" Вовчинця, Загвіздя, Микитинець, Павелча й Угринова Дол. улаштувала дня 27. червня 1926 в 10-ліття смерти І. Франка народній концерт, попереджений засадженням Франкового дуба на площі „Сокола" (вул. 3-го мая ч. 18), де д-р Лев Бачинський виголосив прегарну, щиру, для селянина зрозумілу промову. Вступне слово на концерті виголосив д-р Ю. Олесницький, в якому представив у коротких словах значіння І. Франка в нашому національному відродженні. Добре зорганізовані хори названих читалень кождоразово у своїх виступах виказують усе глибше, краще зрозуміння нашої пісні. (З Загвіздя співав хор без диріґента — в народніх хорах це першина). В. Масник із Вовчинця продеклямував „Великдень", вимок із поеми „Панські жарти" І. Франка: він живістю й образовістю вірша викликав рясні оплески; а вже наймилійшою появою на сцені була маленька 6-літня Палажка Боднар із Пациква, яка продеклямувала дві перші поезійки І. Франка зі збірки „Мій Ізмараґд" із циклю „Поклони". Хоч і важкі думки для дитини, але рухи її дитячих рук, голови, чистота її голосу викликали в присутніх сильне захоплення, піднесли настрій. Про присутність селян у цьому святі слід зазначити, що хоч і дощ перешкодив, узяло участь понад 2000 людей. Саля „Сокола" не могла всіх помістити. Перевага в молоді, яка в нашому повіті бере живу участь у просвітньому житті. У кождого з присутніх на лиці живо й ясно відбивався настрій цього великого свята.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

По широкому світі.

Клемансо, бувший французький премієр і бувш. голова Найвищої Ради Мирової Конференції, звертається до президента Зєдинених Держав з покликом, щоби допоміг поладнати справу французьких довгів.

Бельгійський кабінет зголошує свою димісію, тому, що не може перевести своєї програми піддержання взаємин з СРСР. та союзу Австрії з Німеччиною.

Папа сам бере провід ватиканської комісії, що розсліджуватиме події в Мексику.

Міжнародний зїзд союзу жидівської молоді почався в Парижі при участи 47 делеґатів з ріжних країв і ріжних організацій. Мета — зміцнити нитки тісних взаємин між Жидами всього світа.

Мадярські комуністи у т. зв. процесі Ракочія засуджені у Будапешті так: Матіяс Ракочі на 8 і пів року, Вайнберґер на 8 літ, Ері на 4, Геґес на 3, Ваґі на рік, 20 осіб звільнено, а решта з 53-ох обвинувачених на вязницю від 4 місяців до 4 літ.

Домагаймося української школи!

В понеділок дня 2. серпня 1926 р. представники Української Парляментарної Репрезентації відбули конференцію з міністром освіти проф. Суйковським. На заміт нашої Репрезентації про незгідний з дійсним станом і кривдячий нас вислід шкільного плебісциту і про те, що навіть всупереч обовязуючим законам шкільна влада по всіх усюдах позаводила польські школи, міністр освіти дав таку відповідь:

„Нехай українське населення (батьки дітей) вносять до мене прохання з зазначенням, що вони Українці, що їх діти говорять по українськи, що їх дітей є стільки-то і що вони прохають п. міністра, щоб і школа для тих дітей була ведена матірньою українською мовою".

Такі прохання обіцяв міністр прихильно розглянути і видати відповідні розпорядження, щоб українські діти мали українську школу.

Прохання слід писати від батьків дітей у шкільнім віці. Адресувати їх до міністра освіти, а подавати треба через куратора дотичної шкільної округи. Ці прохання треба писати польською мовою тому, бо їх розглядатиме центральна влада, себто міністерство. В проханні слід подати день, місяць і рік вношення прохання, назву села, повіту і почту. Підписати таке прохання мають по можности всі родичі українських дітей у шкільному віці, одначе найменше родичі 40 дітей.

В тому проханні треба якнайточніше узасаднити слушність такого домагання, а з окрема виказати, як це сталося, що, не оглядаючись на наше слушне право і навіть незгідно з плебісцитовим законом, запроваджено в громаді польську чи утраквістичну школу.

Для улекшення подаємо зразок такого прохання.

Do
Pana Ministra Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
(przez Kuratorjum Lwowskiego Okręgu Szkolnego).

Niżej podpisani obywatele Rzeczypospolitej Polskiej narodowości ukraińskiej, mieszkańcy gminy . . . .
(назва громади)
powiatu . . . . rodzice
(назва повіту)
i opiekunowie dzieci we wieku szkolnym żądają dla swych dzieci ukraińskiej szkoły powszechnej.

W naszej gminie na ogólną liczbę . . . . . dzieci, uczęszczających do szkoły powszechnej, jest . . . . . dzieci narodowości ukraińskiej i rzeczywiście używających ukraińskiego języka, a tylko . . . . . dzieci narodowości polskiej i innych.

Коли справа в тому, щоб утраквістичну школу перемінено на українську, слід виказати, що в громаді нема в школі навіть 20 дітей польської народности і слід вияснити, чому в селі є школа утраквістична. Отже приміром:

Wszyscy rodzice dzieci narodowości ukraińskiej wnieśli zgodnie z ustawą z dnia 31. lipca 1924 r. deklaracje z żądaniem powszechnej szkoły ukraińskiej w gminie. Władze szkolne twierdzą wprawdzie, iż wniesiono odpowiednią ilość deklaracji z żądaniem polskiej szkoły, ale to nie jest zgodne z prawdą. Władze szkolne nie dały nam możności wykazania, iż część deklaracji polskich jest nieważna i że podpisy na polskich deklaracjach wyłudzono od nieumiejących czytać i pisać obywateli narodowości ukraińskiej.

Тут можна навести точно всі факти надужить у справі польських деклярацій та подати свідків на наведені обставини.

В багатьох, навіть чисто українських селах заведено польську школу тому, що—мовляв—у даній громаді нема 25 проц. українського населення. В тім випадку слід оспорювати твердження влади менше-більш так:

Kuratorjum zaprowadziło w gminie szkołę powszechną z polskim językiem nauczania rzekomo z tego powodu, iż wedle ostatniego powszechnego spisu ludności z 1921 r. nie ma w gminie 25 proc. ludności ukraińskiej. Jest notorycznym faktem, iż ludność ukraińska w Galicji Wschodniej nie brała udziału w powszechnym spisie ludności i że władze wpisywały obywateli narodowości ukraińskiej wbrew ich woli za Polaków. Wobec tego stan podany na podstawie tego spisu przez władzę szkolną nie jest prawdziwy.

W rzeczywistości jest w naszej gminie . . . . . obywateli narodowości ukraińskiej, a tylko . . . . . obywateli narodowości polskiej lub innych, a zatem ludność ukraińska stanowi . . . . . procent.

У всіх инших випадках, коли не мають применення вище наведені випадки, слід домагатися коротко:

Ze względu, że w gminie jest więcej jak 40 dzieci narodowości ukraińskiej, a zatem ludność ukraińska stanowi w gminie znaczny procent ludności, żądamy odrębnej powszechnej szkoły ukraińskiej dla dzieci narodowości ukraińskiej.

. . . . dnia 926
(Назва місцевости) Слідують підписи.

При кождім підписі імени і прізвища батька чи опікуна слід подати імя і прізвище дитини, вгл. дітей, за яких батьки підписують. Підписувати треба по українськи. Повинні підписувати лишень ті родичі, що мають дійсно дітей у шкільному віці.

Вказаним є, щоби власноручність підписів на тих проханнях стверджував громадський або парохіяльний уряд. З окрема парохіяльний уряд повинен ствердити процент українського населення в тих випадках, де шкільна влада твердить, що будьтоби в громаді нема 25% українського населення.

Ті подання слід висилати до кураторії порученим листом і почтову посвідку добре переховати.

Відпис подання з датою висилки його кураторії треба вислати до Правної Поради при Головній Управі „Рідної Школи": Львів, Ринок ч. 10/II. п., яка збирає дані з цілого краю і через Українську Парляментарну Репрезентацію пильнуватиме дальше тої справи. До тоїж Правної Поради слід звертатися за всіми дальшими інформаціями. Прохання слід вносити в найкоротшому часі, щоби ще в цьому шкільному році могла бути введена до школи українська мова навчання.

Проти змін конституції.

Промова сенатора М. Черкавського, виголошена 31. липня 1926 р. на пленумі сенату.

Високий Сенате! В імени Українського і Білоруського Клюбу заявляю, що й тут, в сенаті, як і в соймі, будемо голосувати проти приняття предложених проєктів законів, які є на деннім порядку: проти закону про зміну конституції Річипосполитої Польської і закону про уповноваження для президента до видавання розпоряджень зі силою законів. Будемо так голосувати виходячи передовсім з засади конечности оборони парляментаризму, як такого, перед направленими проти нього стремліннями автократизму. З другогож боку, в переконанні, що все одно, ніякий уряд в Польщі, навіть менше звязаний конституцією і наділений певними уповноваженнями, все одно нічого доброго для нашого народу не зробить. Тимчасом по ухваленні змін конституції перестануть для нас істнувати певні умови публичного життя в Польщі в яких то умовах позбавлені прав національні меншости, в тім числі і наш український нарід, не матимуть ніякої можливости вести боротьбу за свої права.

Не дасться заперечити, що постанови конституції з 17 березня 1921 р. є ліберальні й поступові. Одначе знає про те цілий світ, що та польська конституція істнує тільки на папері, що вона є тільки товаром призначеним на експорт, пасткою на публичну світову опінію. Польська конституція мала виказати перед світом, що Польща є краєм вільностей і рівноуправнення всіх громадян. А як та вільність і рівноуправнення виглядають в дійсности, про те ми на протязі 5 літ обовязуючої конституції мали нагоду докладно переконатися.

Наприклад: арт. 3. конституції постановляє, що Річпосполита Польська опирає свій устрій на засаді широкого самоврядування, (сен. Кендзьор: територіяльного) так територіяльного! Конституція обовязує вже більше 5-ти літ, а самоврядування, як не було, так і нема. Що більше: польська держава знесла в відношенні до українського населення на терені Східньої Галичини те самоврядування, котре було там за часів реакційної австрійсько-угорської монархії. На загальне число 3000 сільських громад Східньої Галичини розвязано 2184 ради, на 124 рад міських — розвязано 74, а на 54 повітових рад розвязано 42. На місце обираних населенням громадських начальників і рад установлено згідно „віддімі ся" політичної влади урядових комісарів, котрі провадять руйнуючу, а навіть грабункову господарку громадськими мастками, а в відношенні до українського народу провадять політику екстермінації. Так само ограничено до мінімум управнення б. красвого виділу, а тепер тимчасового виділу самоврядового. На наших землях, котрі колись належали до російської імперії, панують такі самі умови. Польська держава сконфіскувала на річ скарбу держави великі мастки, що давніш належали до самоврядових повітових і губерніяльних земств. Постанови Генерального комісаря східних земель з 1920 р. про повітові соймики і гмінні ради є властиво кпинами з самоврядування. Слушно один з польських учених, сторонник дійсного самоврядування, назвав того роду самоврядування самоврядуванням касарняним. Так виглядає самоврядування в практиці.

Арт. 21 конституції гарантує послам посольську недоторканість, в дійсности-ж обмежується посольську свободу до смішних границь. (Голос: за мало ще?) Я балакаю про послів українських і білоруських, не про Поляків. Розуміється українським і білоруським послам не вільно в воєвідствах: поліському, новогрудському і віленському без дозволу влади скликати посольські віча, а влада, як відомо, є дуже „спритна" і таких дозволів не видає, або видає дуже рідко. Постанова про недоторканість є мертвою буквою права, принайменше, коли не до більшости того сойму, то що до наших послів, і через те так часто трапляються видання судам послів, немилих соймовій і урядовій більшости. Український Клюб вже бачив ту засаду недоторканости послів приноровлювану в практиці щодо трьох своїх членів. А оце вчора вплинув до сойму новий внесок про видачу послів Хруцького, Васильчука й Назарука за промови на вічу в Пінську, що було 2 роки тому. Внесок той недавно вплинув і складений теж недавно, в черві ц. р., вже за теперішнього уряду.

Арт. 96 конституції постановляє, що всі громадяне держави є рівні щодо права і що всі публичні установи є в рівній мірі всім доступні на умовах приписаних законом. В дійсностиж громадяне української національности і взагалі громадяне, що належать до т. зв. національних меншостей, є вийняті зпід того права. До державної служби громадян української національности не приймають, хіба під умовою, що змінять релігію. (Сен. Кендзьор: Але-ж приймають!) Польська держава видалила зі служби велику кількість державних урядовців і працьовників б. австрійської й російської держави тільки з тої причини, що вони є української національности. (Сен. Кендзьор: То неправда!) Що більше — польська держава приймила від австрійської держави емеритальний фонд, але видаленим зі служби урядовцям-Українцям відмовила виплачування емеритури. Тисячі таких осіб жиє в нужді, а паперова конституція гарантує всім громадянам рівність щодо права і рівну доступність до служби в публичних урядах. Багато Українців і Білорусів, народжених на території, що належить тепер до Польщі, від батьків, котрі теж з діда-прадіда мешкали на тих землях, не визнані владою за рівноуправнених громадян Польщі, не користають з найелементарніших прав громадянства, навіть з права вільного руху, бо не мають громадянства (обивательства).

Арт. 97 конституції постановляє, що обмеження особистої свободи, особливо особиста ревізія і арештування, допускаються тільки в випадках правом приписаних і в спосіб окреслений законами, на підставі розпорядження судових властей. Заарештовані, щодо котрих на протязі 48 годин не подано на письмі з відписом судових властей, причини арештування, уаискують вільність. Так постановляє конституція. Але державна поліція стоїть вище понад постановами конституції. Поліційні власти масово арештують громадян української національности і взагалі громадян, що належать до т. зв. національних меншостей, звичайно без припису судових властей і належить до дуже рідких випадків, що поліційні власти предявляють відповідні приписи судових властей. Що більше, поліційна влада цілими тижнями і місяцями перетримує політичних вязнів в поліційних арештах без переслухання і без відставлення до суду. Є численні факти, що поліційні власти, щоби вимусити зізнання, вживають засобів... середновічних.

Арт. 99 конституції постановляє, що Річпосполита Польська визнає всяку власність, чи то особисту окремих громадян, чи збірну, союзів громадян, інституцій, самоврядових тіл. Так є на папері. А є що сталося наприклад з власністю православної церкви? Польська держава визнає в конституції приватну власність, але в практиці щодо православної церкви засада приватної власности зноситься.

Арт. 105 конституції ручає свободу преси, але свободи преси немає в відношенні до нашої преси. Численні конфіскати є очевидним того доказом. Доходить до таких куріозів, що цензура конфіскує статтю в одному часописові таку, яка вже була надрукована і несконфіскована в другому. Недавно відбувся суд у Луцьку за конфіскату тижневика „Громада". Сконфісковано було там не тільки кілька статтей, але й інтерпеляцію, котрою ті статті були в свій час імунізовані; відбувся суд і редактора оправдано, але факт стався і статті а навіть посольська інтерпеляція не побачили денного світла.

Арт. 109 постановляє, що кожний громадянин має право заховання своєї національности і розвитку своєї мови. Що казати про виконування того артикулу, коли державні власти розпочали в провокаційний спосіб нагінку на термін „Україна", „український". Вони хочуть насильством видерти нашому народові його назву, котрою він сам себе називає, і накинути йому назву иншу. Наслідують власти в майстерний спосіб царську Росію, котра як вам відомо, мешканців конгресівки називала „привісляньскій уроженец". Конституційна держава робить те саме, що царська деспотична Росія.

Далі постановляє конституція, що окремі державні закони забезпечать національні меншости. Тимчасом в суперечі з тій постанові видає сойм такі закони, котрі мають згнобити і так вже згноблений розвій українського й білоруського шкільництва. Маю на увазі відомі вам три закони про мову з дня 31. липня 1924 р., яких то законів і тепер ви дуже заповзяливо боронете, виключаючи з уповажнень уряду закони про мову і шкільні.

Так виглядає польська конституція в дійсности. (Докінчення буде)

Свято Маркіяна Шашкевича.

(Від власного кореспондента.)

Підлисе, 8. серпня.

Від 1911 р. другий раз відновлено у таких розмірах прегарний звичай святкувати память Маркіяна Шашкевича на славній Білій Горі біля Підлися, де стоїть його памятник. Уже минулого року ця спроба була дуже вдатною; якби не погана погода, то доокличне населення зійшлось би тоді в такій скількости, як і цього року.

Важко було би вишукати поетичніше та свобідніше місце на таке свято і для такого численного збору народа. Досвідчені на війні, що звикли одним поглядом обчисляти масу, вагаються у своїй оцінці: чи число зібраних доходить до 10.000. Підїзжаємо під гору біля 12-ої в полудне, а нарід, мов муравлі, все ще пнеться стежками, йде межами крізь поле, а навіть їде возами на місце прощі. Бо свято має характер на-пів церковний мов відпуст у місці чудотворної ікони. Тисячі стоять збитою лавою довкола хреста-памятника, під яким правиться святочна Служба Божа. Але тільки невеличка часть народу може стежити за нею. Море голов не дає доглянути навіть скількости священиків під балдахимом і тільки хоругви мають над головами.

Службу Божу править епископ Й. Боцян при співучасти кільканадцятьох священиків з доокличних парохій: о. шамбеляна д-ра С. Юрика, декана Левицького, оо. Підсонського, Чемеринського, Давидовича, Красноперн, Дацка, Лящикалюка, Плашовецького, Лящука, Кузьми, Тарнавського... Хором проводить о. Побігушка. Хоча Служба Божа тягнеться довго, ніхто не відчуває втоми. Нарід, мов хвиля при спокійнім морськім березі, то відступає то припливає.

Головну проповідь виголосив о. д-р Юрик. Згадує ту добу, коли наше рідне слово було в поневірці, знехтоване ворогами, а навіть від-